

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Enchiridion Theologiæ Pastoralis Et Doctrinæ Necessariæ Sacerdotibvs Cvram Animarum administrantibus

Binsfeld, Peter

Avgvstæ Trevirorvm, 1609

5. Cap. De Superstitione, & eius speciebus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40721

tenditur etiam ad sanctos : quos inuocamus pro intercessione ad Deum.

Oratio est duplex. Vocalis & mentalis. De oratione legendi s. Thom. 2. 2. q. 83. & omnium excellentissimè Ludouicus de Granato in tractatibus de vtraque oratione.

Oratio vocalis, & mentalis.

Actus exteriores religionis sunt. Adoratio, Sacrificium, & Oblatio ; ad huiusmodi referuntur primitiæ, decimæ, & alia, quæ ad ministrorum Dei sustentationem spectant.

CAPVT V.

DE SUPERSTITIONE, ET alijs speciebus prohibitis primo precepto.

SUPERSTITIO, est vitium, quod inclinatur ad indebitum Dei cultum: vel quia exhibet cultum, cui non debet; vel eo modo, quo non debet. Quatuor sunt species Superstitionis, Idololatria, Diuination, Indebitus Dei cultus, & Vana obseruantia.

Superstitionū species.

De Idololatria.

IDOLOLATRIA est, quando alteri, quam Deo diuinus cultus tribuitur, & est grauissimum peccatum: quia honor diuinus creature impenditur.

De

De Diuinatione.

DIUINATIONO, est rerum occultarum, vel futurarum cognitio: aut prænunciatio quæ via humana sciri non possunt, nisi per virtutem Dæmonis, eiusque auxilium.

Duplex est genus diuinationis. Vnum in quo apertè inuocatur Dæmon, vt dicat occulta: & hoc vel fit per fictas & apparentes figuras, & dicitur præstigium, eo quod oculi hominum perstringantur: vel per somnia, cū homo à Dæmone per somnum responsum expectat: vel per mortuorum aliquorum apparitionem & locutionem: & est Nigromantia: Quamuis enim Dæmon non possit vllam animam reuocare à mortuis, tamen sæpè fingit assumēdo corpus: Quandoque etiam prænunciat futura per viuos, & arreptitios homines, & dicitur diuinationo per Phytones: Quandoque per figuras & signa terrestria, & tunc diuersæ fiunt species secundum diuersam materiam: si in materia terrestri, vtpote vngue, ferro, aut lapide, futura prænunciantur, vocatur Geomantia: Si in aqua, Hydromantia: Si in aëre, Aëremantia. Si in igne, Pyromantia: Si in visceribus animalium, Aurispicium: hæ omnes species ex suo genere sunt peccata mortalia contra primum præceptum.

Alterum genus, in quo inuocatur tacitè Dæmon, quando scilicet aliquis vtitur medijs ad cognitionem rerum, quæ nullam habent

vir.

virtutem iudicandi : & sub hoc genere sunt
multæ species.

Mathesis, quæ ex syderibus natiuitates ho-
minum considerat, & diuinat futura. Astro-
logia, quæ fit per situs, & motus astrorum,
quando huiusmodi cognitio dirigitur, vel ad
cognoscendum mysteria gratiæ, quæ à sola di-
uina potestate pendent, vel ad futura contin-
gentia, quæ hominum libero arbitrio subsunt:
aut quando homo nihil vult facere, nisi astra
& cælum in primis aspiciat. Quando autem
Astrologia versatur circa naturales effectus: vt
eclipsin, pluiuas, & complexiones naturales,
in quas etiam corpora cœlestia influunt, non
est prohibita. Verè enim dicitur, si rectè intel-
ligatur. Astra inclinant, sed non necessitant.
Ad quod accedit illud. Sapiens dominabitur
astris, id est, ratione & sapientia se reget, & non
sequetur carnalem inclinationem.

Augurium, quod fit per garritus auium, &
animalium quorumlibet voces, & membro-
rum saltus.

Auspicium per inspectiones auium con-
tingit. Circa hæc duo aduertendum, quod
aliquando sunt licita, & naturalia respectu
quorundam effectuum naturalium, quando
quis solum ea prædicit, & obseruat, quæ na-
turaliter ex instinctu indito ab auctore natu-
ræ, aues volatu & voce significant, exempli
gratia. Quando vespertiones longè à domi-
bus

bus volitant, significat serenitatem. Quando cornicula frequenter crocitat, pluuiam breui instare denotat; & de similibus simile est iudicium. Sic illud Hieremiæ intelligitur. Miluus in cælo cognouit tempus suum, turtur, & hirundo, & ciconia custodierunt tempus aduentus sui. Quando autem diuinatio per auguria extenditur vltra ordinem naturæ, aut diuinæ prouidentia, est superstitiosa, & illicita, exempli gratia. Pica accedit propè ad domum alicuius, & clamat, homines diuinant citò aliquem moriturum, tunc enim nulla est coniunctio naturalis, inter causam & effectū.

Omen quod fit in verbis, & circa eadem, quando quæ verba hominum certa intentione prolata, alia intentione retorquet ad futurum, quod vult præcognoscere.

Chiromantia, quando dispositiones figurarum in corporibus considerantur, vt si quis inspiciat lineamenta manus: Sicut solent facere Cingari, vt Itali vocant, quos nos Gentiles dicimus, qui intuentur lineas manuum, & sic bonam, vel malam fortunam prædicunt.

Spatulantia, quando diuinatio fit in figura spatulæ alicuius animalis.

*Sortilegiū
quomodo
contingat.*

Sortilegium, quod fit per considerationem figurarum, quæ proueniunt ex plumbo liquefacto in aquam proiecto, siue ex quibusdam scedulis scriptis, vel nō scriptis, in occulto repositis, dum cōsideratur, quam quis par-

tem

tem accipiat: vel ex festucis inæqualibus, vel
 taxillorum projectione: vel dum considera-
 tur, quid aperienti librum occurrat: quæ om-
 nia sortium nomen habent. Ad pleniorum
 huius rei cognitionem notandum. Quædam
 enim sunt sortes diuinitatis, quæ emittuntur
 ad aliquid occultum, vel futurum sciendum,
 & hæ sunt illicitæ. Quædam diuisoriæ, quæ
 emittuntur ad cognoscendum quid cuique
 eueniat & hæ sunt licitæ, si in eis non lædatur
 iustitia, & in sortibus tantum casus fortuitus
 expectetur. In electionibus tamen Ecclesia-
 sticis neuiquã licitum est vti huiusmodi sor-
 tibus. cap. Ecclesia vestra. de sortileg. & can.
 Non statim, & c. Non exemplo. 26. quæst. 2.
 Quia huiusmodi electiones Spiritus sancti in-
 spiratione fieri debent. Ad illud de electione
 Matthiæ Apostoli respondet D. Hieronymus in
 d. cap. Non statim debemus sub exemplo Io-
 næ sortibus credere vel illud de actibus Apo-
 stolorum huic testimonio copulare: Vbi for-
 te in Apostolum Matthias eligitur: cum priui-
 legia singulorum non possint legem facere
 communem. Quædam sunt consultoriæ, in
 quibus, si iudicium à Dæmone speretur, sunt
 illicitæ: Si à Deo pro necessitate, cum inuoca-
 tione sui auxiliij, & in rebus salutem con-
 cernentibus, sunt licitæ. Vide S.

Thom. 2. 2. quæst. 95.

art. 8.

De

De indebito Dei cultu.

INDEBITVS Dei cultus est, quando homo colit Deū modo indebito, & hic est duplex. Falsus, & superflus. Falsus: vt si quis Deo nunc vellet offerre sacrificia veteris legis: vel falsas reliquias supponat pro veris ad deceptionem aliorum, & huiusmodi sunt peccata mortalia: quia committitur mendacium perniciosum in cultu diuino, cum irreuerentia erga Deum.

Superflus est cultus, qui perficitur ceremonijs, quæ neque ad Dei gloriam, neque ad hoc, vt mens Deo subijciatur, aut carnis concupiscentiæ refrenentur, ordinantur: aut sunt contra Dei, & Ecclesiæ institutionem: vel contra communem cōsuetudinem, exempli gratia: Si quis velit deuotionis gratia bis dicere Alleluia, quando solum semel dicendum: vel orat ante solis ortum tanquam hoc melius sit: aut mauult audire sacrum sacerdotis qui vocatur Ioannes ex deuotione, &c. Huiusmodi vt plurimum sunt peccata venialia, nisi contemptus accedat.

De vana obseruantia.

VANA obseruantia est, in qua tacitè Dæmon inuocatur, cum in ea media quædam assumuntur, quæ non habent vllam operandi virtutem in ordine ad tales effectus, qui expectantur: exempli gratia, si quis in pares cuiusdam

dam herbæ consecratæ, vel nō, particulas nō
 tio panno inuoluat, & collo equi appēdat pro
 curatione pedis. Herba enim sic applicata nō
 habet virtutem, vt curet vulnus pedis.

Quatuor præcipuæ sunt species vanæ ob-
 seruantia.

Prima, est ars notoria, quæ certis ieiunijs, &
 orationibus, & varijs obseruationibus, sine
 labore scientiam infusam pollicetur, ex mente
 S. Thom. 2. 2. q. 96. art. 1. & est peccatum mor-
 tale.

Secunda, est obseruantia sanitatum, cū ho-
 mo ad sanitatem obtinendam, varia & inutilia
 media assumit; exempli gratia, in quibusdam
 benedictionibus adhibentur crines animalium,
 vel mulieres cingulum aut indusium metiun-
 tur, vt iudicium sumatur, quis sanctorum ho-
 norandus pro consequenda sanitate, &c. Hu-
 iusmodi incantationes, ex suo genere sunt
 mortales, nisi imperfectio actus, vel ignorā-
 tia inuincibilis, quæ post instructionem ces-
 sat, excuset. Si autem quis credat tales effectus
 virtute rerum, vel verborum quæ applican-
 tur, effici, nisi ignorantia excusationem ha-
 beat, mortaliter delinquit. 26. quæst. 5. cap. Si
 quis Ariolis. & quæst. 7. cap. Non obseruetis.
 Quando videlicet res, quæ adhibentur ex sua
 natura, & virtute non habent naturalem effi-
 cientiam respectu effectuum: Quod si quan-
 doque effectus sequantur in incantationibus,

T id

id contingit opera Dæmonis, qui ex pacto tacito, vel expresso, per causas naturales concurrunt, ut sibi habeatur fides. Ad hanc speciem pertinet, si quis virtutem ponat in eo, dum herbas colligit, ut id fiat ante solis ortum, vel antequam loquatur, vel die Veneris, vel in sancto Ioannis festo, &c. Huiusmodi enim circumstantiæ, sunt impertinentes ad rationem medicinæ. Quod autem medicus potius colligat herbas in mense Maio, vel Aprili: quam Augusto & hyeme, id non est superstitionis, sed medicinæ: quia ratio naturalis dicitur, quibusdam certis anni temporibus, virtutem in herbis esse potentiorum & efficaciorum.

Tertia Species vanæ obseruantię est futurorum euentuum, quando aliquis obseruat mala futura sibi, vel alijs ex impertinenti: exempli gratia, quando quis credit vnum diem fortunatiorem, & sanctiorem ad ingrediendum iter alio: vel obseruat quo pede prius mane terram tangat: vel quia obuiam in via venit lepus, credit aliquis aliquid mali euenturum, &c. Hæ & similes vanæ obseruationes ventiles sunt, nisi quis instructus pertinaciter eis adhæreat.

Quarta Species, est obseruantia reliquiarum, cum aliquis reliquias secum defert supersticiosa quadam, & vana obseruatione ductus, veluti ut vas, in quo portat sit quadratum, vel trigonum, secundum S. Thom. in 4. d. art.

d. art. 4. ad vltimum. Idem est iudicium si quis ferat reliquias propter finem malum, vel indebitum effectum.

Religiosum autem est ferre reliquias causa deuotionis, ex fiducia erga Deum & sanctos, omiſſis ſuperſtitioſis cæremonijs. Prædictis ſpeciebus Maleficium & Magia adiunguntur.

Maleficium, eſt ars nocendi alijs Dæmonū poteſtate, & eſt duplex. Amatorium & Veneficum. Amatorium, quo vtuntur ad ſectendos animos ad amorem carnalẽ inter aliquas perſonas: vel etiam efficiendum odium. Sic mortaliter peccant, qui addiſcunt artes amatorias vel præbent alicui philtrum, ſiue poculum amatorium, vt rectè Angelus in verbo Interrogatio primi præcepti, ſentit. Dæmon autem nullius hominis voluntatem poteſt cogere ad amandum, ſed ſolum perſuadet mouendo Phantafma, & hominis imaginationem, qua voluntas alliciatur: deinde faciendõ re amandam apparere amabiliorem: tandem incitando carnem ad inordinatum amorem.

Veneficum eſt, quo nocere ſolent in rebus, deſtruendo vineas, arbores, frumenta, &c. occidendo homines, aut animalia, &c. In omnibus tamen hiſce, & ſimilibus nihil efficere, niſi Deo permittete, poſſunt. De maleficijs latiffimè tractauimus in tract. de confeſſionibus maleficor. & in comment. C. de malefic. & mathemat.

T

a

Du

Dubium hic esse potest. An liceat maleficium maleficio solvere? exempli gratia: puer alicuius maleficio infectus, grauer laborat, an pater possit accedere maleficum, pro remedio, & dissolutione talis maleficij?

Respondetur. Non esse licitum maleficium maleficio solvere, & qui accedit maleficum, aut incantatorem pro dissolutione, quaerendo ab eo consilium, aut auxilium, mortaliter peccat, patet Leuitici 19. Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini, & iterum. Anima quæ declinauerit ad magos &c. Interficiã eam, &c. Ratio etiã in promptu est: Quia maleficium est per se malum. Nemo autẽ potest ab alio petere, vt hoc faciat, quod per se peccatum est. Nec etiam licitum est petere dissolutionem, quando maleficus est paratus, vt communis sententia tradit, quamuis Angelus in verb. Superstitio. §. 13. contrarium doceat. Licitum autem est solvere maleficiũ, per remotionem signorum, quæ quandoque a maleficis in aliquo loco reponuntur: aut per media ordinata: vt exorcismos, orationem, ieiunia, eleemosynas, & Ecclesiastica exercitia, de quibus in cap. Si per Sortiarias. 33. q. 1.

Magia, est potestas inordinata faciendi talia, quæ supra naturam videntur, ad ostentationem, arte Dæmonis. Dicitur (quæ supra naturam videntur) quia tales effectus homini supra naturam videntur, tamen simpliciter
 non

non excedunt metas naturæ: Cum nec etiam Dæmon miracula efficere queat, sed tantum mirabilia; quæ imperitis, qui naturalium rerû cognitionem non habent, ordinem naturæ excedere videntur: Solus enim Deus vera miracula operatur, & sancti quando faciunt, divina virtute efficiunt. Ad superstitionem etiã spectat, Dæmonem adiurare per modum deprecationis, siue obsecrationis, quando fit vt aliquis aliquid ab eo discat, aut obtineat: Quia hoc pertinet ad quandam benevolentiam, & amicitiam, quam non licet habere cum Dæmone. De superstitionibus legendi s. Thom. loc. citat. Nauarr. in Manuali. capit. ii. à num. 24. Martinus Arles in tractat. de superstitionibus, & Summistæ in verb. Superstitio. Quoniam autem materia superstitionum ampla est, subiiciuntur aliquæ regulæ pro cognitione earundem.

Prima Regula. Quoties aliquis effectus rei tribuitur, qui non conuenit ei secundum suam naturam inditam, si per Ecclesiæ definitionem, vel consuetudinem, non constet fieri à Deo: vt accidit in sacramentis, & sacramentalibus, habendû erit tâquam superstitiosum.

Secunda. Si effectus naturalis tribuitur alicui rei, quam constat habere ex sua natura, non est superstitio: At si tribuitur alicui ex rebus, vt verbis, vel signis, vel characteribus: aut si postulatur fides, superstitiosa sunt.

T 3

Ter-

Tertia. Si res naturales, aut artificiales, adhibeantur ad supernaturales effectus producendos, vel ad liberos voluntatis actus, vel ad intellectus spirituales: aut res futuras contingentes cognoscendas: vel ad diuinandum: aut spirituales effectus efficiendos in nobis, vel alijs, est superstitio iudicanda, nisi fiat modo in prima regula posito.

Quarta. Quoties quis vtitur verbis sacris in rebus vanis, neque ad diuinum cultum pertinentibus, est superstitio.

Quinta. Quando opus fit, quod pertinet ad aliquam abstinenciam corporalem, vel ad corporis exercitium: Videndum an refrenet carnalis concupiscentiæ motus, modo virtuti debito secundum Ecclesiæ ritum, & moralem doctrinam.

De Tentatione.

TENTATIO Dei, est contra primū præceptum. Quia qui alterum tentat id facit, quia incertus est de ipsius excellentia: de Dei autem excellentia nemini dubitare licet: hoc enim pertinet ad Dei irreuerentiam, & tendit in diminutionem diuini honoris. Tentatio autem Dei in hoc consistit, secundum S. Thom. 2. 2. q. 97. art. 5. quando homo prætermittit facere, quod potest ad euitanda pericula, solum respiciens ad auxilium diuinum, exempli gratia, aliquis incidit in latrones, pos-

set fuga sibi consulere, sed vult se defendere, ut experiatur diuinum auxilium. Aliquando tacite & interpretatiuè quis tentat Deum, quando non habet intentionem Deum explorandi, facit tamen aliquid, quod ex se tendit in hoc, ut Deus probetur: & hoc modo intelligitur illud Eccles. 18. Ante orationem præpara animam tuam, & noli esse quasi homo tentans Deum.

Mortaliter peccant tentatione Dei, qui subeunt vel alium cogunt subire probationem feruentis aquæ, ferri candentis, vel aquæ frigidæ, pro purgatione criminis: cap. fin. de purgat. vulgari. & 2. quæst. 5. cap. Consulisti. S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. ad. 3. & qui temere se offerunt martyrio, infideles irritando, sine utilitate & necessitate. Eodem modo peccant, qui sine causa obijciunt se probabili periculo mortis, aut mutilationis: ut si ægrotus respuat humanum remediū, quo liberari potest, & quod facile habere licet, & se soli diuinæ providentiæ committat. Postremò non solum peccant contra hoc præceptum, qui opere committunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. Non solum, ait Apostolus, qui faciunt, sed & qui consentiunt faciētibus, digni sunt morte.

Consensus autem fit nouem modis, his verbis compræhensis.

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus,

Qui peccant peccato tentationis.

Participans, mutus, non obflans, nō manifellans.
De his plenius infra in materia de reflitu-
tione patebit.

CAPVT VI.

DE SECVNDO præcepto.

*Non assumes nomen Dei tui in vanum & de
Iuramento.*

ADVERTENDVM per nomen Dei intel-
ligi omne nomen, per quod rationali mē-
ti Deus innotescit, sicuti sunt Creator, Gu-
bernator, Omnipotens, Redemptor, Salua-
tor, Ipsa veritas, &c. Quia nominibus Dei de-
betur reuerentia ex parte rei significatæ, quæ
est vna, & non ratione vocum significantium,
quæ sunt multæ.

Deinde vana vsurpatio diuini numinis at-
tenditur: aut secundum seipsum, quando nō
est verum quod iuramento asseritur, sed fal-
sum: & hoc est propriè periurium: aut ex parte
iurantis, quando quis iurat verum ex leuitate
animi, sine necessitate, & vtilitate; hoc præ-
cepto prohibetur vanitas tam ex parte falsita-
tis, quam iurantis.

Sensus huius præcepti est, nomen Dei in
hono-